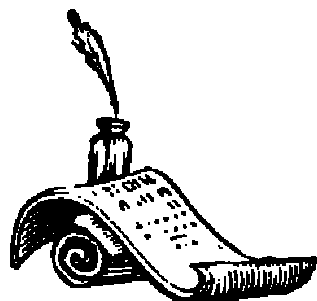


*Додаткові
Виховні
Матеріали*

2003р.

*Додаткові
Матеріали
(Казки, віршики)
для
Суменят
знаходяться
на Компакт Диску
вислані
по Осередках*



*Додаткові
Виховні Матеріали
Для
Молодшого
Юнацтва*

2003р.

БІДА НАВЧИТЬ



написала Леся Українка

Був собі горобець. І був би він нічого собі, та тільки біда, що дурненький був. З того часу, як вилупився з яйця, ні трошки не порозумнів. Нічого він не знав: ані гніздечка збудувати, ані зерна доброго знайти. Тільки й того, що зав'язаний був дуже, - є чого, нема чого, а він до бійки береться.

Одного разу літав він із товаришем. Літали вони, гралися, по смітничку громадили та й знайшли три зернятка. От наш горобчик каже: - Мої зернятка! Я знайшов! А другий горобчик собі: - Мої!

І почалися битися. Билися, билися, аж поки потомилися, вже й забулись, за що була бійка. Коли згадали: а де ж наші зернятка? Зирк, а зернят вже й нема!

По дворі ходить курка з курчатками, квоче та промовляє:

- Дурні бились, а розумні поживились!

- Що ти кажеш? " питають горобці.

Та то я дякую вам, що ви такі дурні! Поки ви бились, то я з моїми курчатками поснідала вашими зернятками! Якби вас хто взяв у добру науку, то може і з вас птахи були!...

Другий горобчик розсердився за таку мову. Підскочив, тріпнув крильцем та й геть полетів. А наш горобчик зостався і замислився.



- А правда - думав він, - краще бути розумним. От курка розумна, собі наїлася, а я мушу голодний сидіти.

Подумав, подумав та й почав просити курку: - Навчіть мене розуму. Ви ж такі розумні!

Е, ні! - каже курка - Маю я й без тебе клопоту доволі, он своїх діточок маю до розуму довести! Шукай собі других вчителів!

Подумав горобчик: - треба кого іншого питати, бо вже таки не хочу без розуму жити! і полетів в гай.

Прилетів в гай, коли бачить, сидить зозуля на калині та все: Ку-ку! Ку-ку! От він до неї: - Тіточко, навчіть мене розуму! У вас же нема своїх дітей.



Це не моє діло, чужих дітей розуму вчити - відповіла зозуля.

Полетів горобчик геть аж на болото, а там ходив бузько і жаб ловив. От підлетів горобчик до нього та й каже несміло:



- Пане, навчіть мене розуму! Ви ж такі розумні.
- Що, що? - заклекотів бузько - тікай-но, поки живий!

Горобчик скоренько від нього, ледве живий від страху. Бачить він, сидить на полі гава і сумує. От він до неї:

- Чи можете, дядиночко, мене розуму навчити?

- Та ні, синочку, я й сама його не маю. Полети до сови. Вона, кажуть, вельми розумна, то може що порадить.

Полетів горобчик питати, де сова сидить. Сказали йому що в сухому дубі в дуплі мешкає. От він туди - бачить, справді сидить сова в дуплі, тільки спить. Горобчик до неї:

- Пані! Чи ви спите?



Сова як кинеться, - Кого це лиха година по дневі носить? Оце напасть й вдень не дадуть заснути - кричить вона і знову заснула.

Горобчик не посмів її вдруге будити, сів собі на дубі та й почав ждати ночі. Як стало вже добре темніти, прокинулася сова, вилізла з дупла, глянула на горобчика.

- Ти тут чого? - спитала.

- Я хотів би просити, вибачайте ласкаво, чи не могли б ви мене розуму навчити? Адже ви такі мудрі.

- Не на те я мудра, щоб дурнів розуму навчати! **Хто** дурним народився, той дурним згине. Тікай! - гукнула сова та як засвітить очима...

Горобчик миттю схопився, полетів світ за очі, десь у гущавину заховався та там і проспав до самого ранку. Ранком прокинувся і дивиться – сидить на гілці сорока та скрегоче: Че-че-че!



Звертається до неї горобчик:

- Я б вас просив, моя панно, щоб ви мене розуму навчили.

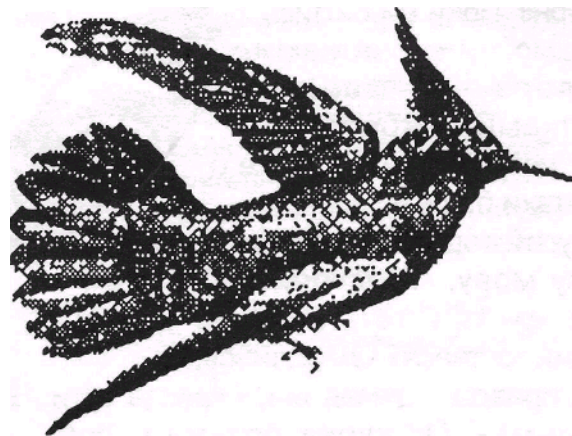
- А нащо тобі розуму? Без розуму легше на світі жити та й веселіше! Ліпше красти вчися, от як я, то тоді розуму не треба.

- А бодай тобі заціпило! - крикнув горобчик та скоріш від неї геть.

Сів собі горобчик на полі та й думає - Де я того розуму навчуся? Скільки світу злітав, а щось небагато навчився. Зажурився він, поглядає сумно по полю, а по полю чорний крук ходить.

- Ну, ще в цього поспитаю, це вже останнє - подумав горобчик та звернувся до крука:

- Навчіть мене розуму! Я вже давно його шукаю, та ніяк не знайду.



Розуму, молодче, по дорозі не валяється - мовив поважно крук – не так-то його легко знайти! А я тобі от що скажу: поки біди не знатимеш, то й розуму не матимеш. От тобі моя наука.

- Що то мені така наука? - гадає собі горобчик. Однак ні в кого розуму не питав. Посумував трохи, що мусить без розуму жить, а потім і забув. Почав знову гуляти веселенько.

І не зоглядівся горобчик, як літечко минуло. Настала осінь з вітрами холодними, а далі й сніжок став перепадати. Біда горобчикові - холод, голод! Вночі, де сяде, спати не може, так холодний вітер пронизує;



вдень їсти нічого. От і почав наш горобчик до розуму приходити – годі сваритися! Куди горобці летять, а він за ними; що вони знайдуть, то й він поживиться, та все без сварки, без бійки, то горобці його й не жинуть від себе. Побачив горобчик, як інші пташки в теплих гніздечках сидять, почав він собі придивлятися, як-то гнізда будуються. Почав він соломку до соломки складати та гніздечко звивати. Дедалі всі горобці почали його поважати; куди зберуться на раду, то і його кличуть, так він вславився між ними своїм розумом. Такий господарний став наш горобчик, аж сусіди-горобці дивуються:

- Які ви, пане сусідонько, мудрі! І де ви того розуму навчилися? - питають його. А він тільки головою клине:

- Біда навчила! - каже.

Леся УКРАЇНКА

Три Метелики

(з читанки "Вінок" 0. Білоусенка-Лотоцького)

Були собі три метелики: один білий, другий червоний, а третій жовтий. Вони весело літали цілий день у великому саду, в соняшному світлі, перелітали з квітки на квітку, куштували медок і летіли далі.

Час їм дуже швидко минав. Вони так загралися, що й не зогляділи - що сонечко сховалося за хмари і пустився дощ.

Змокли метелики. Полетіли вони до своєї хатки, аж там біда: двері замкнені, а ключа ніде не можна знайти.

Що тут робити? За той час, що стояли перед дверима та не знали, що робити, змокли страшенно. Насилу вже крильцями ворушили. Ледве долетіли до туліпана, червоного з жовтими крапочками. Попросили його захисту:

- Любий туліпапчику, просимо тебе, відчини свій келих та сховай нас від дощу!
Туліпан подивився на них і промовив:

- жовтого й червоний прийму, а білий нехай зостається надворі.

Але обидва метелики, жовтий і червоний промовили:

- Коли ти не хочеш захистити нашого братіка, білого метелика, то й ми краще на дощі будемо мокнути!

Метелики смутні полетіли до білої лілеї. Попросили її, щоб сховала їх від дощу, але вона погоджувалася прийняти тільки білого. Тоді й він промовив:

- Сам-один не можу ховатися в тебе! Або вже разом з своїми братамидесь знайдемо захист, або вже вкупі бідувати будемо.

Почуло це з-за хмар сонечко, і схотілося йому побачити тих приятелів, що так один за одного обстоювали. Продерлося крізь хмари й кинуло на метеликів своє проміння. Зараз крильця їх висохли, й самі вони зогрілися і знов літали, танцювали й раділи, як давніш, аж до самого вечора. А як сонечко зайшло за гору, то метелики полетіли додому спати.



(Казка для дітей)

У невеличкій кімнаті лежить на ліжку слабій хлопчик. Лежить він, не спить, дивиться, широко розкривши очі, на вікно, заслонене хустиною:

хустина не зовсім заслонила вікно, збоку трохи видно шибку й видно, як падає смужка блакитного світла аж додолу.

— Павлусю, куди ти так дивишся? — спитала мама хлопчика, бо то ж мама сиділа й гляділа свого слабого сінка.

— Та я дивлюся на ту смужку. Мамо, звідки вона? З чого вона? — сказав хлопчик.

— То місяць так світить, Павлусю, то світло, а заслонити вікно, то й не буде смужки. Може заслонити? — спитала мама.

— Ні, не треба, — так гарно.

— Не дивись, Павлусю, краще засни, — ти ж слабенький, тобі треба заснути.

— Мамочко, я ще не хочу спати, мені так гаряче ... Я не буду спати, краще ти мені казочку розкажи.

— Яку ж тобі, моя дитино, казочку розказати?

— А от ти колись мені розказувала про тих маленьких діточок, що то живуть у квітках, вони зуться ельфи.* ти казала, що в кожній квітці живе маленький ельф або ельфа, що вони щоночі виходять із квіток і грають, танцюють, співають. Мамо, а яка найстарша ельфа? Ти ж казала, що в них є цариця. Яка вона?

— Вона, Павлусю, зветься Лелія, бо живе в найкращій лелії на світі. В якій квітці ельф живе, то так і зветься, як та квітка.

— Мамочко, голубочко, — почав просити Павлусь, — розкажи мені щонебудь про тих ельфів, я так люблю, як ти про них розказуєш.

— Ні, Павлусю, вже пізно ті казки казати,

нехай но завтра вдень, а то тепер тобі спати пора. Це казка довга, все одно тепер не скінчу, то ти все будеш думати про неї, та й до світу не заснеш. От, краще я заслону від тебе свічку, то ти спатимеш, а завтра встанеш здоровенький, будемо тоді й казки казати і все гаразд буде. Спи, моє любе хлоп'ятко!

Мама заслонила свічку великою книжкою, щоб світло не падало Павлусеві в очі, поцілувала Павлуса, мовивши „добраніч“, а сама сіла на крісло біля його ліжка з шиттям у руках і ждала, поки він засне. Але Павлусь не спав, він дивився, як мама шиє. Голка все блись, блись... Тепер вже не так хутко...

Далі Павлусь почав знову дивитись на ту ясну смужку, що падала з вікна. Він все думав про мамині казки: „Яка то шкода, що мама не схотіла казати мені казки. Тепер так нудно. Коли там ще я засну... А яка та Лелія? Чи така маленька, як усі ельфи? Мама каже, що ельфи такі, як метелики маленькі... Яка та Лелія?“ Павлусь дивився на смужку і все думав, думав, довго так...

І от, здалося йому, що смужка та затремтіла, почала темніти, мов би хто заслонив її тінню. Павлусь підвівся трохи. гля-

нув, — коли бачить, аж проти нього стоїть якась постать, Немов людська. Він спершу злякався трохи, потім же бачить, що то щось зовсім не



Казка „Лелія“ мало відома. Її немає в збірних виданнях творів Лєсі Українки. Перший раз була вона друкована в „Бібліотеці для молодєжі, міщан і селян“ у 1891 році (Чернівці, кн. 2-3). Текст казки взятий для „Веселки“ з книжки Марії Деркач п. н. „Лєся Українка — неопубліковані твори“, Львів 1947.



страшне, — таке маленьке, немов якась дівчинка малесенька; от, він і нічого, перестав боятися. Дивиться на ту дівчинку, а вона така гарнесенька:

очиці ясні, кучері довгі, сріблясті, сама в білій, прозорій шаті, на головці малесенька золота коронка, ще й крильцята має хороші та барвисті, як у метелика, так міняться різними барвами, немов тая веселка. В рученятах у дівчинки довге стебло, квітка білої лелії, і пахне вона на всю хату. Павлусь глянув на дівчинку і зараз якось пізнав, що це цариця Лелія, — а він же так хотів її добачити.

— Ти Лелія? — спитав він у дівчинки.

— Так, я Лелія. Я чула, як ти про мене розпитував, от я й прийшла до тебе. Ти радий?

— Радий, дуже радий! — покликнув Павлусь і простяг до неї обидві руки.

Лелія усміхнулася, та так любо, аж у хаті ясніше стало і місячна смужка порожевіла.

— Може ти хочеш зо мною куди полетіти? — спитала у Павлуса Лелія.

— Як же я полечу? Хіба в мене такі крила, як у тебе? — спитав Павлусь. — Я не вмію літати.

— Ну, то я тебе візьму на руки.

Ти, — ти ж така маленька, а я більший від тебе, я тяжкий.

— То нічого, — сказала Лелія і знов усміхнулася, потім торкнула Павлуса своєю квіткою, і раптом Павлусь почув, як він сам зробився квіткою, тільки не лелією, а рожевим маком. От Лелія взяла його в ручку, притулила до себе і швиденько вилетіла з хати в садок. Всі квіти в садочку склонились перед нею і захитались, з них почали вилітати маленькі діточки-ельфи.

— Спіть, спіть, — сказала Лелія їм, — цієї ночі я не маю часу бути з вами.

Ельфи повлітали знову у квітки, квітки постулялися і послули.

— Ну, Павлусю, куди ж ми полетимо? — спитала Лелія.

— Куди хочеш, — відповів Павлусь, бо він, хоч і зробився квіткою, однак міг словами говорити.

— Понесу ж тебе он у той панський садок, що на горі: там ростуть мої сестри, молодші лелії, може вони нам що цікавого розкажуть.

І Лелія знялась угору, швидко, швидко полинула, далі спустилась у панський, великий сад. В саду стояв пишний палац, у деяких вікнах в палаці було світло: видно, пани ще не спали. Але в саду не було нікого. Лелія стала просто у квітнику, а там же то лелій білих — сила. Тихо-тихо так стоять і не хитаються.

— Ото сплять, — гукнула на них Лелія — і не чують, що ми коло них. А вставайте лишень, ви, — і Лелія торкнула їх своєю квіткою.

Раптом всі лелії захитались і заговорили, з кожної квітки виглянуло бліденьке личко ельфа.

— Вибачайте, царице-сестрице, — забриніли вони, — якби ти знала, як ми пізно послули.

— А чого ви так пізно засипляете? Хто ж вам спати не дає? — гнівно Лелія спитала.

— Ох, нам же нема спокою ні вдень, ні вночі. Ох, бідні ми квіти!

— Що ж вам таке? Чого ви бідкаєтесь?

— Та де ж нам не бідкатись! Удень нас полють, руками займають, листя обривають, а часом і віку збавлять, гострим ножом стинають,



несуть нас у велику хату, у панську палату, поставлять у воду, гублять нашу вроду. Ох, сестрине, скільки нас погинуло, любий світ покинуло ...От було недавно свято, — скільки ж нас потято!

- Бідні, бідні мої сестриці, — мовила журливо Лелія, і в очах слізюньки заблесли. — Що ж, мої любі, за те маєте вигоду, глядять вас, жалують, втішаються вами, поки ви в садочку — життя ваше красне.

- Ой, не красне воно, не красне, життя наше нещасне. Скільки в садочку стояли, щастя долі не знали... Темненької ночі, ми до сну охочі, головоньки схилимо біленькі, — де візьметься панство вельможне, заможне, паничі й панянки молоденькі. Веселі співи гучні, музиченьки бучні не дають нам спати до півночі... На що нам вигода та така догода! Ми зовсім до неї не охочі...

Замовкли бідні лелії і низько посхиляли свої білі головоньки.

Коли це відчинилися в палаці великі скляні двері і вийшла молода панна, убрана в хорошу білу сукню. Вона сіла на ганку і якось неохоче дивилася на той садок, залитий місячним сяйвом.

— Ах, як голова болить, — мовила вона сама до себе, — навіть по ночах спати не можу! А це все з нудів, я знаю. Де ж таки! Гину тут на без людді, в селі. Сиди цілий день, як заклята, нема з ким і слова мовити. Правда, увечері гості приїздять, але то такі гості... вони вже мені обридли. Та мені все тут обридло: і цей садок, і цей дім, і квітки. Все у нас таке нецікаве, от хоч би й ці квітки. Хто ж видав насадити таку силу цих лелій, та ще й білих! Якби хоч лелії які цікавіші — рожеві чи пасасті, а то... Вже білі

знайти в кожному міщанському, та навіть хлопському садку. А пахнуть як, аж у голові морочиться, жадної делікатности в тих квітках. Піду звідси, а то ще гірше голова розболиться! — І панна пішла знову в палац, причинивши з досадою двері. Лелії так стало шкода своїх погордованих сестриць.

— Шкода мені вас, дуже шкода, — мовила вона до них, — та що робити, коли не маю сили перенести вас куди інде. Нічого я вам не пораджу, мої безталанні...

Лелія пройшла стиха біля всіх лелій, журливо дивлячись на них, коло крайнього кущика вона спинилась.

— А де ж моя сестра наймолодша? — спитала, показуючи на порожнє місце скраю.

У відповідь лелії знову забриніли: — Немає сестриці, немає — в іншому садочку процвітає. Віддала сестрицю наша панна: випросила дівчина Мар'яна, за щиру свою роботу влітку, випросила щонайменшу квітку. Немає сестриці, немає, — в іншому садочку процвітає.

— Треба буде її відвідати, як там вона в іншому садочку мається, — мовила Лелія, і хотіла ще про щось розпитати, але Павлусь попросив летіти далі. Сказав, що йому тут невесело, — лелії засмутили своїми розповідями.

— Ну, то полинемо у велике місто, там може щось веселіше побачимо.

* ельф — добродушок, маленька фантастична істота, обдарована чародійною силою.



Лелія знялася вгору, і в одну мить Павлусь побачив велике місто, широкі вулиці, блискуче світло, розкішні крамниці, а на вулицях, — що того люду! Люди метушаться, — ті сюди, ті туди, аж в очах миготить! Павлусь і Лелія тихо лінули понад юрбою і придивлялись до крамниць, там бо у вікнах було виставлено багато всякого дива, там і ляльки, там і цяцьки, там і ласощі різні, і золоті оздоби, і сукні коштовні, і книжки з малюнками ... та де! Всього ані списати, ні переказати, що там було.

Лелія спинилась біля одної дуже великої крамниці, там в освітленому вікні стояло багато квітів. Хороші то були квіти! Яких тільки там не було! Всякі були, які лиш є на світі! Були навіть такі, яких ніде не буває .. . Рожі, лелії усяких барв, конвалії, фіялки та ще якісь дивні, сріблясті й золотисті квіти, хто їх зна, як і звуться. І всі ці квіти у віночки звиті та в пучечки пов'язані, а деякі так галузками порозкладані: та все такі розкішні та красні, аж сяють.

Павлусь аж руками сплеснув. — Ох, які ж гарні квітки! Я таких ще й не бачив. Куди леліям, що там у саду! Леліє, по-

(говори з ними, нехай вони тобі щонебудь розкажуть — Ні, Павлусю, вони нічого не розкажуть, вони не можуть говорити, бо неживі.

— Неживі? Як же вони вирости такі гарні, коли неживі? А чому ельфи не сидять в них?

— Ельфи, серденько, не сидять ніколи в таких квітках, бо ці квітки не справжні, вони зроблені, через те не пахнуть і листя мають грубе, а ми не любимо таких квітів і сидіти в них не хочемо, хоч як вони майстерно зроблені.

— То вони зроблені? — якось невесело мовив Павлусь. — А хто ж їх робить, з чого, як?

— А от я тобі покажу, коли хочеш, де їх роблять, — і Лелія знялася вгору з Павлусем, аж на четвертий поверх тої ж самої кам'яниці. Павлусь глянув, бачить, — якась кімната з голими стінами, брудними, серед хати довгий стіл, нічим не накритий, а на столі купа різних шматок, дротів, бавовни, ниток, стоять слоїки з клеєм, в них повстромлювані квачики, в мисочках розпроджені фарби різні, позолота, і всього того так багато, всюди такий нелад. За столом, на лавках, сидять дівчата, убрані по-міському, але надто вбого, запнуті брудними хвартушками; кожна дівчина має ножиці і багато маленьких щипців, колодочок, лещаток; перед кожною дівчиною лежить купа отого шмаття та дріб'язку.

Одні дівчата витискають гострою машинкою листя та пелюсточки, другі вправляють дроти в те листя, треті фарбують, четверті крохмалють, завивають та розправляють, п'яті роблять серединки з бавовни та ниток, а останні вже клеють пелюсточки до купи і роблять із них квітку, востаннє підмальовують, поправляють, закручують — і квітка готова.

Дівчата роблять мовчки, хутко, не одриваючись од роботи. Вони не уважають, що кругом такий бруд і нелад, що одежа, руки в них забруднені фарбою та клеєм — їм нема часу на





те уважати, вони звикли до цієї роботи. Вони не уважають, що важко потомились, поблідли від сидні в душній хаті за марудною роботою, що в хаті тхне фарбою та клеєм, аж дихати важко, їм нема часу на те уважати. Аби робота йшла хутко, аби їм більше зробити, бо яка робота, така й плата! Та якби ж так, а то плата ще й менша від роботи. А он біля дівчат походжає найстарша робітниця, вона настановлена, щоб глядіти, аби хто чого не зіпсував, чи не вкрав, аби робота йшла сквалпно та справно, — треба статкувати!

В кінці стола дві дівчини, схилившись над роботою, стиха розмовляють, бо найстарша далеко, не почує.

— Ой, серце, Катрусю, — говорить одна, вправляючи дріт в зелений листок, — ой, як мені хочеться їсти, — просто аж руки трясуться! То ж від самісінького ранку нічого не їла? Прийшла я сьогодні пізно на роботу, — і сама не знаю, як це я так спізнилася! Та от, мене не пустили обідати, та ще й кажуть, що не заплатять за цей день нічого. Нащо, мовляв, спізнюєшся! Ой, біда, та й годі...

— Правда, що біда, — відповіла друга, — а от я, то вже ніколи не спізняюся на роботу, хібащо вже... Ой, мені лишенько! — скрикнула раптом і оглянулася на той куток хати, де була найстарша.

— Що тобі, Катрусю? — запитала товаришка.

— Цить, цить, а то ще почує. Ой лихо, що я наробила, — та я ж миску з фарбою перекинула, скільки шмаття поплямила! Що ж мені тепер буде? Пропала моя плата... Мовчи, серденько, нікому не кажи, може воно так минеться!

Але найстарша побачила, що там на кінці стола щось негаразд, і вже біжить до дівчат.

— А що тут уже накоїли? Га! — гукнула вона, та так грізно та голосно, що Павлусь аж затремтів.

— Ой, Леліє, — скрикнув він, — неси мене звідси, я не хочу тут бути. Тут погано, бридко, страшно.



Лелія миттю спустилась на землю.

— Може хочеш знов на квітки подивитися, на ті, що в вікні виставлені? — спитала вона.

— Ні, ні, не хочу, я зовсім тут не хочу бути в цьому місті, не треба мені тих бридких квіток, я хочу додому, до мами!

— Ну, добре, додому, то й додому, а от тільки я ще хотіла б полинати до своєї молодшої сестриці, що росте у селянки в садочку, — як то вона там мається!

— Мені, Леліє, вже не хотілося б нікуди летіти, але, як вже ти так хочеш. . . Тільки не будьмо там довго!

Ні, ми туди не надовго.



Лелія полинула швидко, швидко Павлусь бачив, як миготіло світло по вулицях міських у нього під ногами, як поспиналась та метушилась юрба людей.. Хвилиночка — мить — і вже зникло місто. Здається, хутко летіли, однак Павлусь побачив, що вже день займається і світло рожеве ранньої зорі бореться з блакитним світлом місяця. Лелія тихо спускається додолу біля якоїсь маленької, низенької, похиленої хатинки. А це ж хатина знайомої дівчини Мар'яни, — Павлусь зараз пізнав. Це ж його рідне село, а дівчина — їх сусідка. Павлусь не раз у неї бував. Он і грядочка з квітками — така малесенька, а чого там тільки нема, і чорнобривці, і тоя, і любисток, і рута, й канупер, і м'ята кучерява, ще й повної рожі кущик невеличкий, та все те барвінком хрещатим обплетене. Посередині росте біла лелія. Видко, що господиня за лелію дбає, — обполола чистенько, ще й прутами обтикала для захисту. А лелія ж то розцвілася, — напрочуд! Онде ж і господиня сама, вона походжає проміж квітками, Мар'яна дівчина, а за нею ходить її братик, білоголовий хлопчина і носить дзбан з водою. Мар'яна показує йому, де поливати, а він поливає. Могла б вона й сама тее зробити, та знає, яка то втіха для малого брата, коли вона дозволить собі помагати.

— Слухай, Івасю, — озвалася Мар'яна до брата, — ти ж добре полий оцю білу квітку. Вона зветься лелія — знаєш? її треба добре поливати, бо вона недавно пересаджена, то треба, щоб прийнялась. Та тільки ти помалу, щоб не зламав часом. Або дай, краще я сама полню!

Івась не хотів дати дзбанка, але Мар'яна таки полила сама свою дорогу квітку.

— А правда, Івасику, моя лелія хороше пахне? Правда, хороше?

— А невже ж ні! — мовив хлопчик, нахилиючись обережно над квіткою. — Вона краще пахне за всі квітки.

— Отож то! — втішно сказала Мар'яна. —

Отже слухай, Івасику, я зараз піду на роботу, як поспідаємо, а ти тут наглядай, щоб кури в квітниках не греблися, та щоб хлопці часом не зламали моєї лелії. Будеш глядіти?

— Буду.

— Ну, то добре ж, як будеш глядіти, то я тобі яке пуделочко або цукру від панів принесу, а як не глядітимеш, то буду гніватися на тебе, бо ти знаєш, яка то квітка! Як цю зломлять, то де я другу дістану?

— Добре, добре, буду глядіти.





Мар'яна з братом, розмовляючи, пішли в хату снідати. Тоді Лелія з Павлусей приступили до білої лелії.

— Здорова була, сестрице, Леліє-царице! — забриніла вона, вгледівши їх. — Де ти лігала, де ти бувала? Чи моїх сестричок не видала?

— Видала, видала і про тебе розпитала.

— Як же вони маються, мої сестриці, мої любі жалібниці? Чи згадують про сестру молоденьку, про лелію біленьку?

— Згадують, згадують, щодня плачуть по тобі.

— Нехай же не плачуть, нехай не ридають, тільки нехай добрим словом спогадають. Я ж тут маю таку вигоду, як ще не мала зроду. Що мені в дівчини краще, ніж у княгині, мені в цій⁴ квітниці краще, ніж цариці, — красуюсь, пишаюсь, лишенька не знаю! Моя люба Мар'яночка краща мені, як сестричка, — як на неї подивлюся, мов до сонечка всміхнуся. А дівчинонька Мар'яна шовечора і щорана мене підливає, поле доглядає. Ще сонце не сходить, а вже моя господня з хати виходить. Вийде моє серце, ухопить відерце, біжить до криниці, набере водиці, щоб було чим поливати квіточки в квітниці. Як нас поливає, то кожного ранку співає веснянку:

А в тому саду чисто метено,
Ще й хрещатим барвіночком
Дрібно плетено.

Бринить голосочок, як срібний дзвіночок, по садочку лунає, та вже й соловейко, що співає раненько, так співати не здолає! Пісня до роботи додає охоти, а Мар'яні вдень не до гуляння, — на роботі з ранку до смеркання. На чужому полі ніжки натомила на чужій роботі ручки натрудила, на чужих городах цілий день пололя, бур'яном колючим руки поколола. Ой, тож натомилась як прийшла додому, то аж похилилась. Стала приступать їй до серці я досада. . . Глянула на мене: „Ти ж моя вірада! Ой, ти ж моя мила, лелієчко біла, як же цвітеш пишно, як я подивлюся, мені з тебе влішно! Я ж тебе, квіточко мила, за свою працю заслужила, на свою долю посадила, — рости ж, леліє, розкішна, красна, щоб була моя доленька щасна“.

Так співала, розповідала молоденька лелія, а цариця Лелія слухала та всміхалася радісно, так то вже вона раділа, що її сестриця така щаслива і така мила своїй господні. Приступила вона до сестри, торкнула її своєю квіткою, що мала в руці, і промовила:

— Рости ж, леліє, розкішна, красна, щоб була доля щасна!

Раптом та молоденька лелія виросла висока, висока, квітки па цій дивно розцвілися і спалахнули світлом сріблясто-рожевим, на листі засвітилася діамантова роса і різними барвами замиготіла, заграла і зникла. Павлусь глянув, аж він своїй кімнаті, лежні в на ліжку.

— Леліє! — скрикнув він. — Я ще не хочу додому, я хочу знов у той садочок, неси мене! Лелія стояла перед ним рожева, мов хмарка на сході сонця.

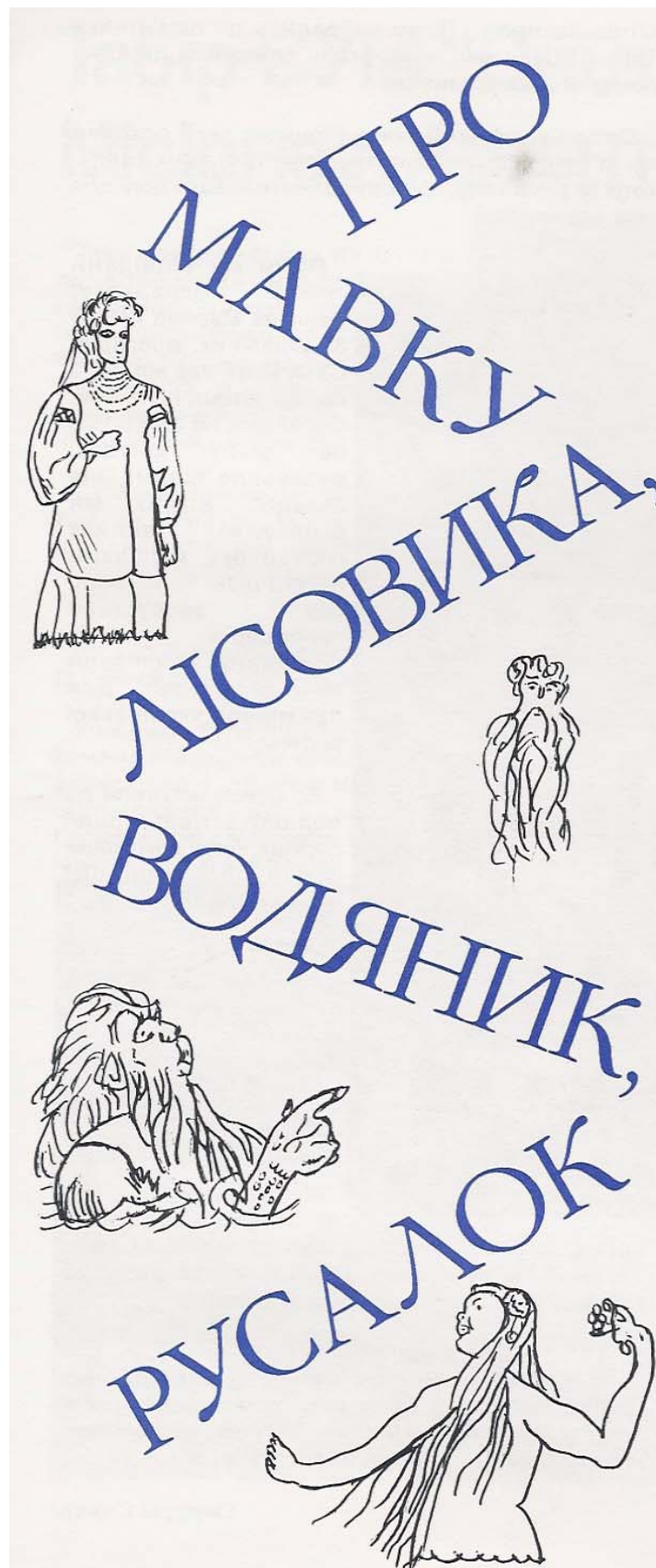
— Ні, любий, — мовила, — нехай іншим разом, на цей раз досить, мені ніколи ще маю багато роботи. Он вже день. Прощай, будь здоров!

Лелія торкнула його квіткою, потім нахилилася, поцілувала, кивнула головкою і зникла. Павлусь простяг до неї руки, хотів голосно гукнути і... прокинувся.

Дивиться, аж соняшний, теплий промінь падає просто йому в очі, а над ним стоїть мама й цілує його в чоло, промовляючи: — А, ти вже встав, прокинувся! Моя люба дитино. Ну, як же маєшся?

— Добре! — відповів Павлусь, обнімаючи її, зовсім добре. А знаєш, мамочко, який мені гарний сон приснився? Мені снилася Лелія.





Крилаті (Травень-Червень 1993)

Колись наші предки вірили, що кожний куток природи має свого володаря. Народня уява створила вірування про різні нелюдські сотворіння, які живуть у лісах та водах. Люди цим пояснювали, чому дехто не повертався з лісу або топився у воді.

ВОДЯНИК

У ріках, озерах та болотах сидять водяники. Це водяні царі, що володіють усією водою світу. Водяники опікуються рибою і стережуть, щоб ніхто не вчинив цьому царстві шкоди. Водяники живуть у кришталевих палатах на дні річок та озер. Народ уявляв водяника у вигляді старого волохатого діда з довгою неупорядкованою білою бородою. Його голос сильний, але не такий, як у людини. Люблять водяники перевертати човни. Рибалки мусять знати, як поводитися із водяником і задобрювати його, а то водяник буде холітати човном і не дасть ловити рибу. Водяники можуть бути дуже злі та мстиві. Сильну шкоду роблять людині, коли вона непрошеною вривається до водяного царства. Буває, що водяники хапають за ноги людину, як купається у ріці чи озері, і топлять її. Щоби цього не сталося, треба конче перехреститися, коли входиться до води.

РУСАЛКИ

Як у других народів, так і серед українців було вірування, що у водах живуть дівочі сотворіння - русалки. Але українці не уявляли русалку у виді пів-людини із рибячими ногами, але як повну ростом дівчину. Русалки гарні виглядом і ходять із розпущеним волоссям, що звисає з голови на довжину тіла і служить їм замість вбрання. Русалками стають молоді дівчата, що втопилися перед тим, як були охрещеними. Коли буває ніч із повним місяцем, русалки виходять із води на берег ріки чи озера і там граються, танцюють, співають та проводять хороводи-танці при світлі місяця. Своїми танцями русалки заманюють людей у глибини озера чи ріки, з яких людина вже не виходить. Особливо молодих дівчат не пускають русалки від себе; сміхом та забавами кличуть піти з ними на дно води поглянути на кришталеву палату, в якій вони живуть.

ЛІСОВИК

У лісі живе та всім керує лісовик. Він господар лісу, що доглядає і стереже лісові тварини. Уся лісова звірина слухає його. Народня уява змальовує лісовика то дуже високим, то як малого бородатого дядька із вбранням, що нагадує кору дерева. Лісовики живуть на зарослих деревах або в дуплі сухого дерева.

У ночі лісовик дико верещить, здіймає галас. Він любить лякати людину, збивати її з дороги й змушувати блукати по лісі. Тому, входячи до лісу, треба людині перекликуватися, бо можна викликати лісовика, який любить відкликватися людям і заманювати їх у непрохідні частини лісу. Коли у лісі б'ються лісовики, здіймається великий вітер-буря.

МАВКА

У лісах також живуть мавки. Вони з'являються людям, як гарні та стрункі дівчата з розпущеними чорними косами. Мавки дуже веселі та грайливі, постійно забавляють себе, але замовкають перед грізним поглядом лісовика, коли він розсерджується. Люблять мавки гойдатися на галузках дерев, мовби сиділи у колисці. Із людьми поводяться привітно та лагідно. Людей приваблюють до себе співом, а особливо звертають увагу на молодих хлопців. Ті, що йдуть за ними не все повертаються із лісу. Нерідко мавки допомагають людям, охороняють від дикого звіря і т.д.



Роман Завадович

ПРО ЛИЦАРЯ І ПАВУКА

Леся Українка ще з дитячих літ любила читати книжки або слухати про те як жили люди колись у давнину, які в них були звичаї, а найбільше її цікавило, як вони обороняли свою волю перед ворогами. А чому спитаєте? Бо її власний, рідний край, Україна, був у московській неволі.

То ж не дивно, що Леся Українка писала твори про боротьбу різних народів за волю — а все так, щоб із цього була користь і наука її рідному народові. До таких її творів належить віршоване оповідання /поема/ "Роберт Брюс". За кілька років цю гарну поему ви напевно самі прочитаєте, а тепер послухайте, про що в ній розповідається.

Діялося це в країні, що по-українському називається Шотляндія, а по-англійському - Скотленд. (Мешканці тієї країни, Шотландці, є і в Америці, ви їх напевно бачили мужчини часто виступають у походах і парадах у кратчастих спідничках, а їх оркестри грають на шкіряних дудах.) Тепер шотляндці живуть разом з англійцями в одній державі, але 600 літ тому вони мали власну незалежну державу. І сталось так, що пішов на них війною король Англії, Едвард. У рішальному бою велике й сильне англійське військо почало перемагати шотляндців. Тоді король Едвард припинив бій і наказав оголосити такий заклик; "Шотляндці! Пощо проливати кров, помиримось! Піддайтесь під мою владу! Всім шотляндським лицарям я залишу їх майно, а тільки селяни хай платять мені податки!" Усі багаті шотляндські, лицарі без вагання погодилися на це, раді, що король не відбере в них їхніх замків і багаств. Тільки один чесний лицар, Роберт Брюс, не захотів піддатися чужій владі. Він закликав шотляндських селян до дальшої боротьби, до повстання проти англійців. Селяни послухали його, узброїлися і під проводом Роберта Брюса вдарили на ворогів. Але в шотляндців була замала сила. Їх військо було розбите і багато борців полягло. Та це не зневірило шотляндців, вони ще раз зібрали військо і знов були розбиті. Шість разів шотляндські, герої повставали вали на свого ворога і шість разів ворог їх орзгромлював.

Нарешті шотландців огорнула зневіра. Останки їхнього війська розійшлися додому, і Роберт Брюс залишився сам. Тяжко він зажурився, бо й він втратив надію на визволення свого краю. Заховався в самотній хатині на березі моря і чекав на корабля, що мав його завести далеко, далеко на чужину.

І тоді побачив він на стелі хатини павука, що сплітав свою сітку. Павук спускався по нитці із стелі й силкувався причепити її до стіни. Шість разів нитка обривалася, і павук падав на землю, але за кожним разом, не зважаючи на невдачу, вилізав знову на стелю і починав снувати свою нитку від початку. За сьомим разом йому таки вдалося причепити нитку до стіни. Тоді Роберт Брюс схопився на ноги і крикнув: "Та невже таки лицар має менше снаги /завзяття, сили/, ніж павук?" В

його груди вступила нова сила. Десь пропала зневіра. Він знову запалав бажанням поборотися з наїзниками. Сів на коня і, пробігаючи від села до села, закликав земляків ще раз стати до бою.

Послухали шотляндці свого завзятого провідника Брюса, вдарили на ворогів, і тим разом їм усміхнулося щастя: побили військо короля Едварда, прогнали його зі свого краю, а невтомного лицаря-героя вибрали своїм королем - королем вільної Шотляндії.



Таку то дивну подію розказала Леся Українка у своїй поемі, і закінчила її такими словами:

І за те хвала Роберту Брюсу,
Що за волю так відважно бився.
Так відваги і завзяття в праці
Він в малого павука навчився.

Відвага і завзяття борця за волю Роберта Брюса дуже подобалися Лесі Українці. Вона ж завжди у своїх творах прославляла героїв, що боролись і добивались батьківщини. І вам, дорогі друзі, також напевно подобається Роберт Брюс. Він також мав замок і маєтки, та не покорився чужому королеві на те, щоб той дозволив йому далі жити в достатках, але в неволі. Роберт усе своє майно, усі свої сили, цілого себе віддав рідному краю, щоб тільки вернути йому волю. Він не піддався ні розпуці ні безнадії, і так довго зривався раз-у-раз до боротьби, доки нарешті таки не здобув перемоги.

Успіхи в житті, в праці, в науці завжди здобуває той, хто не знав зневіри.



Леся Українка

МЕТЕЛИК

(Ілюстрації П. Холодного)

Бідний нічний сірий метелик сидів у темному вогкому льоху, за бочкою з капустою. Сидів він сумно, стуливши свої темні крильця. Так смутно йому було, дармащо не був він таким самотнім — мав таки сусіда: сусід той був лилик. Але з того сусідства невелика була користь для метелика:

лилик був неговіркий, понурий і до того ще з якимсь презирством дивився на бідного метелика, — сказано, нерівня!

Лилик сидів тихо в своєму куточку, ні за чим не жалкував та нічого й не бажав, хіба тільки кута ще темнішого, щоб сидіти там спокійно і ніколи того прикрого, вразливого світла не бачити. Правда, тут у льоху теє світло не дуже докучало,

— а все таки часами дехто надходив зі свічкою, навіть часом над бочкою нахилився, набираючи капусти, — і це було дуже прикро лиликові. Коли б сила, він теє світло крилами згасив навіки!

Метелик на своїм недовгім віку ще не бачив світла, душею тільки чув, що десь є сторона краща, ясніша, ніж його рідний льох бо часом з малого віконця, що було в льоху, падав блідесенький промінь. Та не міг метелик розібрати, що то воно таке теє світло і яке воно повинно бути. У темному куточку промінець той був ледве примітний, — тоненький, як ниточка, та блідий, мов погляд недужої дитинки. Летіли шукати того світла метелик не мав відваги й сили.

Хто знає, може наш метелик так і вік свій короткий звікував би у темряві самотній, — та інша доля судилася йому. Якось прийшла служниця по капусту до льоху та й поставила свічку долі, якраз навпроти метелика. Боже, яким величним, блискучим, повабним здалося метеликові те світло! Він затріпотів крильцями і хотів кинутися на нього, але служниця в ту хвилину взяла свічку й подалася геть із льоху. Не втерпів метелик, забув своє безсилля, забув свою несвідомість. „Світло, світло!“ — і полинув за ним. Лилик тільки свиснув йому вслід, потім заліз ще далі за бочку й заснув. Нічого йому ніколи не снилося. А метелик летів та й летів за тою свічкою так швидко, скільки сил було в його крильцях.

Аж ось опинився у великій кімнаті, де сиділо за столом велике товариство. На столі стояла ясна-ясна лампа, — метелик аж оторопів від того проміння і безсилий упав на стіл, тріпочучи крильцями. Хтось із товариства хотів був його прогнати зі стола, але він, опам'ятавшись, знову зірвався й почав кружляти понад лямпою щораз меншими і меншими колами: хотів бачити якнайближче те ясне сонце, яким йому здавалася лампа. Чи думав він, що там життя стратить? Хто ж бачить смерть у сяєві? Воно горить, миготить, міниться, — там світло, там життя! Метелик летить все ближче, ближче до згубливого світла. Даремне його відганяли. І от влетів він у самий полумінь. Трісь! Оце ж йому й смерть! Лампа спалахнула, а далі знову почала горіти з такою самою ясністю, як і перше. „Дурне створіння! — мовив хтось із товариства: — Хто велів йому летіти на вогонь? І женуть його, так ні, лізе! Дурному дурна й смерть!“

А хіба ж розумнішою була б його смерть, якби він навіки заснув у темному льоху? Те світло спалило його, але він рвався на простір! Він шукав світла!



Роман ЗАВАДОВИЧ

ПРО ЖИТТЯ І ВДАЧУ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Прочитати голосно вірш "Давня весна".

Цього вірша написала Леся Українка, коли вона була - як каже сама - "хвора й самотна". Та не думайте, юні друзів що то була коротко-тривала хвороба. Леся хворіла від 12-ого року життя аж до смерти - цілих 30 літ. Тяжка то була хвороба - і ціле життя Лесі - то не менше тяжка боротьба з тією хворобою,

Уродилася Леся Українка на Волині в 1871 року. (Пошукаймо на малі, де лежить ця Волинь, може там є й містечко Звягель, родинна місцевість Лесі), її батьки були освічені люди; мати була навіть відомою письменницею (підписувалася не своїм справжній прізвищем КОСАЧ, а прибраним - ОЛЕНА ПЧІЛКА), Через недугу Леся майже не ходила до школи, але мама сама була для неї найкращою вчителькою, та й Леся не випускала з рук книжки. Читала вона не тільки по-українському й по-російському, бо знала ще інші мови. Дитиною навчилася мови німецької та французької, потім вивчила ще мову англійську, болгарську, польську, латинську і старогрецьку, а наприкінці життя - еспанську. Ану, порахуймо, скільки мов знала ця хоровита хінка, що велику частину свого життя мусіла пролежати в ліжку!

Леся любила не тільки той нарід, серед якого уродилася, але і природу рідного краю, його чудові ліси, поля і гори. Та, на лихо, недуга не дозволяла їй перебувати довший час в Україні, особливо не здоровилося їй у зимову пору. Лікарі дораджували Лесі виїжджати на зиму у краї, де багато сонця.- у Крим, на Кавказ, (чи покажете на мапі?) а також в Італію та Єгипет, на саму границю піщаної пустелі, де не має вологости/

У боротьбі з недугою Леся була справжній героєм. Вона не зважала на болі, на гарячку, на ослаблення - багато, дужо багато читала, думала і писала. Писала вірші, віршовані оповідання (поєми) та драми (твори для театру). Деколи писала також для дітей, і ви повинні незабаром прочитати її казочки "Біда навчить", "Лелія", "Ох, чародій", "Три метелики" та такі вірші як "Літо краснее минуло", "Мамо, іде вже зима" та інші. Вона хотіла бути навіть редакторкою дитячої газетки, але недуга перешкодила їй у цьому. Українські діти можуть бути горді з того, що їх любила велика і славна письменниця Леся Українка, її твори дуже гарні, повні мудрих думок, порад і закликів. Вони мають велику вартість. Тепер ще вам зарано читати твори Лесі Українки, написані для дорослих, але колись, як підроснете, ви повинні їх прочитати, У них письменниця багато писала про те, що українці не повинні коритися ворогам, що не треба плакати-нарікати на гірку долю, бо самі сльози нічого не допоможуть; зате треба бути сильними духом, палко любити все рідне і відважно, сміливо та завзято добиватися волі та власної держави. Бо в

слабому тілі тієї хоровитої жінки був сильний дух, і тому вона так часто залюбки писала про героїв. Вміла вона також гарно описувати красу природи, а найкращий її твір про природу і людей, що живуть серед неї - то драма "Лісова пісня".

Лесю Українку вважають найважливішою українською письменницею поруч Тараса Шевченка й Івана Франка. Отож можна сказати, що вона була не тільки письменницею, а й учителькою всього рідного народу. Леся Українка називалася насправді Лариса КОСАЧ. Прожила вона всього 42 роки. Померла на чужині але тіло її перевезли її друзі в Україну й поховали у столичному Києві, 1913-го року.

Завваги: Допоміжною літературою, що допомагав дітям пізнати дитячі роки Лесі Українки є книжечка "У родинному крузі", написана рідною сестрою Лесі і видана на чужині. Крім того майже всі твори Лесі Українки, доступні дітям, надруковано в річниках журналу "Веселка" та "Крилаті",

Роман ЗАВАДОВИЧ

ПЕРШИЙ ВІРШ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Дорогі юні друзі, якщо не всі ви, то може дехто з Вас чув про славу письменниці Лесю Українку — може навіть читав або декламував її вірші для дітей. Ось мені приходить на думку її невеличкий вірш "Надія". Вона ж його написала ще дитиною, їй було тоді заледве 9 років. Цей вірш цікавий ще й тим, що це взагалі перший вірш тієї письменниці.

Поки собі цього гарного вірша прочитаємо, треба Вам знати, що Леся дитиною проживала на селі, серед чудових лісів і нив Волині (пошукаймо на карті України, де саме лежить ця чудова Волинь!). Там Лесині батьки мали великий гарний дім, сад — і здавалося, що до щастя нічого їй не бракує..Але це так тільки здавалося...Чого ж їм ще не доставало? — запитаєте. Не доставало їм ВОЛІ.

На той час їх рідна земля, Україна, була поневолена. Волю забрали їй москалі, яких у світі називають росіянами. Український нарід ніколи не погоджувався з поневоленням, він усе думав про визволення, і того займанці-москалі найбільше боялися. Вони заарештували всіх передових, свідомих і чесних українців тай вивозили їх з України далеко на північ у холодну країну Сибір. Самі знаєте, що москалі вивезли з України Шевченка, щоб він не писав українцям віршів про волю.

І от, сталося так, що одного разу москалі заарештували Лесину тітку Олену Косач (бо правдиве прізвище Лесі було Косач, а Українкою вона себе підписувала тільки під своїми творами). Лесин тато одержав сумного листа про те, що несправедливий московський суд засудив тітку Олену на заслання в Сибір. Зажурився тато, в маминих очах блиснули сльози. "За що її засудили? - питали вони. Адже вона не робила нічого злого, нікого не вбила, не ограбила, не ошукала! Вона лише любила свій рідний нарід, свою українську землю і бажала їм добра".

Отакий це "злочин". І почула це мала Леся, і її серце налилося жалем та обуренням на ворогів . І тоді 9-річна Леся сіла за стіл, взяла перо і написала невеличкий віршик, що його назвала "НАДІЯ".

В цьому віршику вона описала те, що, на її думку, переживала тітка Олена після засуду.

Тепер прочитаймо собі цей хороший віршик, перший віршик Лесі Українки:

Ні долі, ні волі у мене нема,
Зосталася тільки надія сама:
Надія вернутись ще раз на Вкраїну,
Поглянути ще раз на рідну країну,
Поглянути ще раз на синій Дніпро-
Там жити, чи вмерти — мені все одно;

Поглянути ще раз на степ, могилки,
Востаннє згадати палкії гадки...
Ні долі, ні волі у мене нема,
Зосталася тільки надія сама.

Правда, що віршик гарний? Не тільки гарний, а й мудрий Бо ось подумаймо; тітку мають завести далеко-далеко в чужину. Чи вона - падає в розпач, у безнадію, чи заливається сльозами? Ні, вона знає, що вона вже в'язень, невільниця, але в її серці зароджується надія, що вона переживе своє ув'язнення, що неволя її не зломить і що прийде колись такий день, коли вона вернеться у свій рідний край. Так уявляла собі мала Леся тітку, тітку-героїню: тітка не плаче, тітка стоїть гордо перед ворогами, ніяка тюрма її не злякає, вона знає, що терпить за свій нарід, за правду, а правда мусить колись перемогти.

Такою справді була Лесина тітка Олена, і такою стала й Леся. За свого життя вона написала багато чудових і мудрих творів, і всюди в них виступає та сама думка - що перед ворогами не треба коритися, що треба палко любити Україну і трудитися для неї, що ніколи не треба втрачати надії у визволення України.

Отак, бачите, вже у своєму першому віршику 9-літня Леся показала, яка вона і яка буде все життя: повна надії в перемогу, повна любови до свого краю, готова до боротьби за нього. Тепер уже певно зрозумієте, чому вона пізніше в одному своєму творі написала слова; "БОРИСЬ І ДОБИВАЙСЯ БАТЬКІВЩИНИ!"

Ці слова мусимо добре запам'ятати, бо вони написані для нас.

ЯК ЗРОДИЛАСЯ «ЛІСОВА ПІСНЯ»

рисунки: Петра Андрусіва та ст. юн. Степана Солтиса

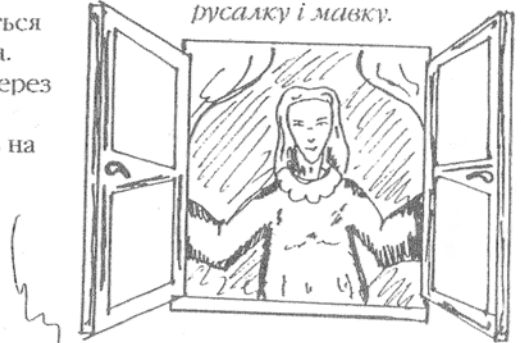
Промені місяця падають крізь відкрите вікно на Лесине ліжко. Малій Лесі сон не береться.



В таку ніч виходять з води русалки.

Леся кидається з ліжка. Лізе через вікно і біжить на річку.

Мушу побачити русалку і мавку.



Леся сідає над берегом і дивиться в ріку.



Не бачу ні русалок, ні водяника!

Та ось місяць виходить з-поза хмаринки.



Ходім, сестрички, погратися!

На беріг вибігають веселі русалки з розпущеним зеленим волоссям.

З річки виринає волосатий водяник.



Не можна нам взяти її на дно ріки до нашої кришталевої палати?

Цигяте, бо перестрашите дівчинку!

Русалки не хочуть перестати гратися із дівчинкою, але ...



Заміште дівчинку, а то на дно підете!

Ой, сестрички, лишім дівчинку. Не буде скоро такої нагоди побавитися наворі.

Враз з-поміж дерев виходять бородатий дід і дівчина великої краси.



Лісовик і мавка! Точнісенько такі, якими бачила в своїх снах!

На другий день Леся дістала гарячку й мусіла лежати в ліжку. Але нікому не сказала про причину гарячки. Тільки роки пізніше розказала у листі до мами про цю нічну мандрівку малою дівчиною.

А про мавку і лісовика, водяника та русалок



написала, як виросла чудовий твір під назвою «Лісова Пісня»

ПРИСЛІВ'Я І ПРИКАЗИ ПРО ВОЛЮ

КУТОЖ
Української мови

Без волі, як без д_____

Де свобода, там чоловік собі г_____р.

Без волі плачу до_____

Воля дає силу навіть с_____у

Чоловік без волі, як кінь на при_____

В клітці є пити, їсти і хороше сісти, але до висот щастя не до_____

Або волю здобути, або дома не б_____



Знайдіть Слова!

Назви творів Лесі Українки

о	м	у	р	о	д	е	р	ж	и	м	а	н	о	р	г	і	я	ь
л	і	с	о	в	а	п	і	с	н	я	с	а	м	с	о	н	р	н
и	с	а	б	к	в	і	к	м	е	л	о	д	і	ї	і	р	м	е
а	я	т	е	а	н	л	б	і	л	і	ф	і	г	е	н	і	я	с
п	ч	р	р	с	я	о	о	с	і	н	н	я	к	а	з	к	а	і
о	н	и	т	с	к	г	я	р	о	н	а	р	у	ї	н	а	х	п
л	а	п	б	а	а	г	р	і	ш	н	и	ц	я	л	е	с	я	х
і	л	т	р	н	з	е	и	с	д	а	в	н	я	в	е	с	н	а
к	є	и	о	д	к	о	н	в	а	л	і	я	і	р	м	а	н	л
р	г	х	с	р	а	т	я	б	с	і	м	с	т	р	у	н	ї	и
о	е	о	к	а	м	і	н	н	и	й	г	о	с	п	о	д	а	р
в	н	е	в	і	л	ь	н	и	ч	і	п	л	а	ч	і	р	р	к
и	д	о	с	в	і	т	н	і	о	г	н	і	в	і	р	а	к	а
в	а	в	и	л	о	н	с	ь	к	и	й	п	о	л	о	н	у	н

1. Надія
2. Лісова Пісня
3. Одержима
4. Мелодія
5. Конвалія
6. Іфігенія (в Тавриді)
7. Сім Струн
8. Камінний господар
9. Невільничі праці
10. Досвітні огні
11. Вавилонський полон
12. На крилах пісень
13. Місячна легенда
14. На полі крові
15. Грішниця
16. На руїнах
17. Давня весна
18. Осіння казка
19. Мрія
20. Оргія
21. Бояриня
22. Самсон
23. Триптих
24. Епілог

Правильні відповіді до хрестівки з Крилатів Травень-Червень 93

Впоперек 1. гартуйсь 7. малановий 8. Бог 9. старший

Вдолину 2. рій 3. України 4. Спілка 5. зелений 6. молодша 7. Михайл

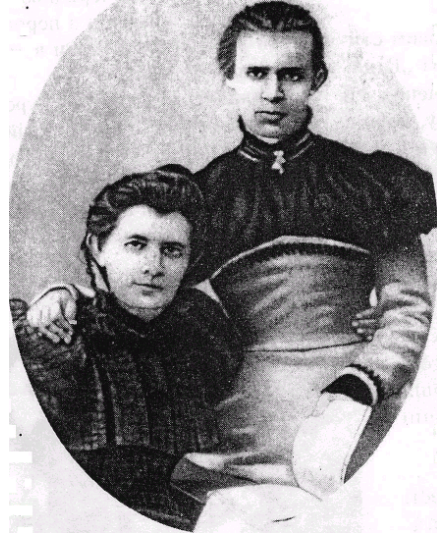
Правильні відповіді до приказок

1. гарненько 2. багато 3. золоте 4. серце



II

Леся Українка



**Леся Українка з мамою,
Оленою Пчілкою**



„НАДІЯ” — ПЕРШИЙ ВІРШ ЛЕСІ УКРАЇНКИ



Леся Українка 1871—1913

Значок Лесі Українки



у Канаді



Леся Українка з своїм другом Іваном Франком у Карпатах



Найкращий діамант Казка

Давно це було. На Україні, в місті Галичі, жив король Данило. Палац у нього був великий, увесь сявав щирим золотом, бо багата була та країна, якою правив мудрий король Данило.

І мав король Данило корону. Сяjala вона тисячами барв: дорогоцінні самоцвіти в ній загравали з проміннями сонця, і розсипали свої веселки барвисті на всю Галицьку землю.

Одного разу, в великому княжому теремі, на золотому троні, сидів король Данило, а біля нього його син, королевич Лев.

— Батьку важка твоя корона, яку ти на голові носиш?

Важка, сину. Кожний камінь—самоцвіт, що блищить на ній свою вагу має... Кожний камінь... Цей ось кривавий рубін – це перемога над татарами, цей фіялковий – це перемога над мадярами, а цей синій – це побудова нового міста, яке називається Холм...

— А цей білий, великий, що найяскравіше блищить?

— Це – діамант, сину. Найдорожчий камінь. Великий він і вимагає великого діла. Має вирости місто – велике і, як він, блискуче та багате. Де – не знаю Бог нам покаже. Але знаю, як буде зватися...

— Як?

— Твоїм іменем назву його – Львів.

— Чи гідний я такої ласки й чести, батьку?

— Розважний будь, сину. Я вірю, що ти цієї ласки не змарнуєш, а ще краще за діло візьмешся, як годиться чесному синові короля Данила.

— Обіцяю, батьку, здійснити твою волю.

І радів Лев, а батько думав і міркував. Білий самоцвіт у короні виблискував і сяжав тисячами барв – дорогий самоцвіт!

Одного разу вирушив король Данило на полювання. Стрляли з луків звірину, а на дику пташню пускали соколів. І ось пустив король найлюбішого свого сокола на зграю лебедів, а сам за ним услід на своєму бистрому коні помчав. Летить сокіл за лебедями, а високо в небі орел звивається. Побачив сокола і кинувся за ним.

Король знав, що це значить: орел дужчий від сокола, це хижий та жорстокий птах...

Закликав королевича:

— Сину, треба рятувати сокола. Другого такого знайти нелегко ...

І помчав Лев на своєму коні, аж іскри з-під копит посипались. Перед великою горою зупинився.



— Де ж тут шукати сокола? – подумав.

— Он там сокіл, полетів! – загукали пастушки, що пасли корови поблизу, – там он, дивіться!

Глянув королевич: сокіл приземлився, а на нього стрілою кинувся орел. Сокіл борониться, пір'я летить, а орел щораз більше затискає свої пазурі.

Недовго думав Лев, нап'яв свій лук і випустив стрілу. Стріла засвистіла і вцілила орла в саме серце. Підбіг королевич, узяв сокола на руки – живий ще! Над'їхав король.

— Знайшов сокола, батьку, і, хвала Богу, живого вам у руки віддаю.

— Добрий з тебе стрілець, сину. Поцілів орла в саме серце. А це що за хлопці?

- Вони допомогли мені сокола знайти.
— Як тебе звуть, сину?
— Давид, ясний пане.
— А вас обох?
— Помин і Ята, ясний пане.
— Гарні хлопці! Поїдете зі мною?
— У мене мати сама, – відповів Давид, – батька татари забрали, а я не можу її самої покинути...
— О, то й син із тебе добрий! Не журися, мати твоя біди не зазнає. Ну, а ти, хлопче, хочеш їхати зі мною?
— Так, ясний пане, хочу лицарем стати і вчитися ворогів бити, а слави своїй країні придбати.
— Добре, хлопче, – втішно сказав король, а трохи подумавши, додав: – Якби так усі діти думали, як ти, юначе, то наша країна була б найщасливіша і наймогутніша з усіх. Ну, гаразд! А що це за гора отам?... О, та це якраз таке місце, про яке я мріяв...

— Що, батьку? – опитав королевич.
— На цьому місці збудую город, і славний він буде по всі віки...
— Як твій діамант у короні, батьку?

І наказав король Данило будувати город. Палац для князя Лева збудував на тій самій горі, під якою Лев урятував сокола. А далі – дома для воїв-дружинників. І постало місто на всю державу славне – місто Львів.

А коло нього – села й містечка. Одне містечко звалося Давидів, бо той хлопчик Давид, що корови пас під горою, став славним лицарем, і король на його честь так містечко назвав.

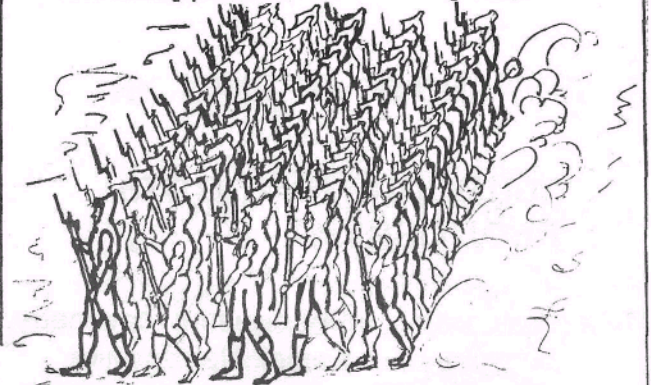
І багато інших міст вирросло, і багато шляхів з усіх кінців світу до Львова вело. А Львів стояв посередині і виблискував банями церков, і блищав славою та бататством, як найкращий діамант у короні короля Данила.



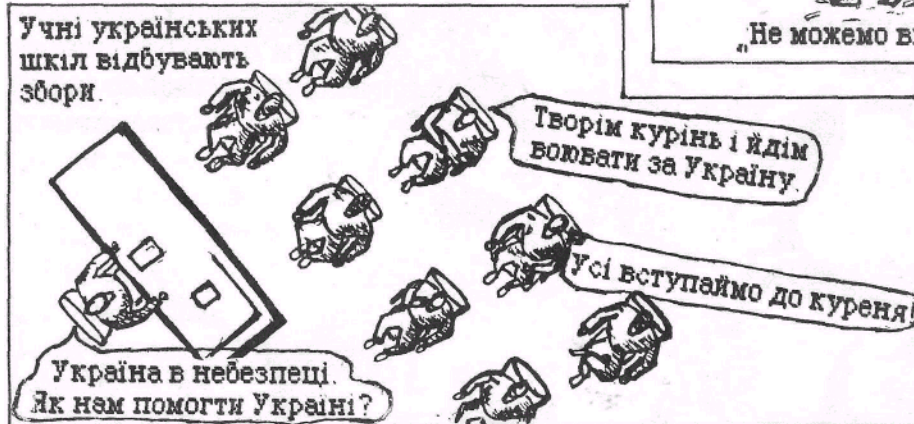
ВІЙ ПІД КРУТАМИ

Рисунки: ст. ю. Стефан Солтис

З Росії вирушає військо на Україну.



„Не можемо випустити Україну з наших рук!“



Будинок школи, де хлопці відбувають військовий вишкіл.

Ворог вже близько Києва. Треба і вас вислати до бою проти ворога.



На хлопців кидаються москалі.



Триста молодих українців полягли того дня, 29 січня 1918 року в бою під Крутами.

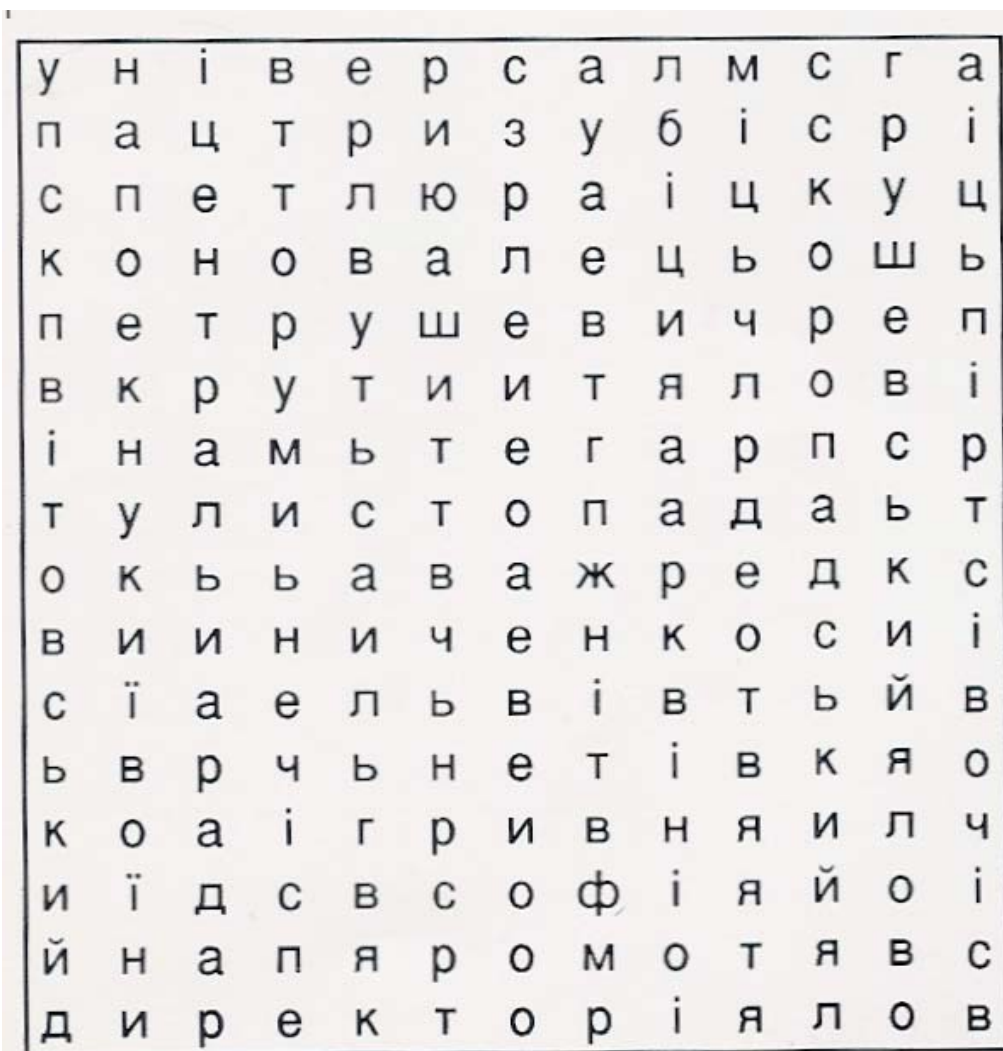


Знайдіть Слова !

Центральна Рада
Грушевський
Скоропадський
Крути
Тризуб
Св.Софія
Квітень

Гетьман
Винниченко
Січові Стрільці
Петлюра
Київ
Вітовський
Свято Моря

Директорія
Петрушевич
Листопад
Універсал
Львів
Гривня





*Додаткові
Виховні Матеріали
Для
Старшого
Юнацтва*

2003р.

ОПИС ПРОГОЛОШЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

(за істориком Дмитром Дорошенком)

Засідання „Малої Ради“, на якому проголошено самостійність Української Народної Республіки розпочалося 22 січня і скінчилося вночі з 24-го на 25-го січня 1918 року. А тому, що це історичне засідання було скликане на 22 січня і того дня воно було розпочалося, ця дата 22 січня 1918 року увійшла в українську історію як світлий День незалежності України. Засідання проходило в будинку Українського Педагогічного Музею, в якому відбувала свої наради Центральна Рада. Сьогодні це „Будинок Учителя“ при Володимирській вулиці.

Перший день і частина другого дня відбувалися виключно з участю представників українських партій. Учасників засідання ознайомлено із трьома проектами тексту 4-го Універсалу. Перший був проєкт Михайла Грушевського, другий - Володимира Винниченка, а третій провідників партії соціалістів - революціонерів. Після прочитання текстів відбулася дискусія, в якій рішено передати проєкти до конституційної комісії для опрацювання спільної редакції.

З вечора 23 січня засідання ішло вже з участю представників від неукраїнських партій. Проходило воно за закритими дверми аж до моменту публічного проголошення самостійності України.

У закритій частині засідання ішли суперечки з представниками національних меншин, більшість яких були рішуче проти проголошення самостійності України. Національні меншини вимагали перед дальшою дискусією над Універсалом ухвалити закон про забезпечення широких прав національним меншостям України. Такий закон був одноголосне ухвалений Малою Радою наступного дня, 24 січня.

Так при зачинених дверях засідання протягнулося до півночі 24 січня. Вістка, що того дня має бути проголошення самостійності рознеслася між українцями Києва, і багато народу почало збиратися в будинку українського уряду з самого ранку. Увечорі головна зала цього будинку була повна народу.

Нарешті, коло 12-ої години опівночі, закінчено закриті засідання і проголошено перерву. Члени Малої Ради перейшли до великої залі, де вже зібралось велике число українського громадянства, яке хотіло бути присутнім на цій історичній події. Всі місця на балконах залі були зайняті публікою і всі з напруженням чекали моменту проголошення. О годині 12:20 уночі з 24-го на 25-го січня почалося відкрите, прилюдне засідання.

Збори відкрив президент України Михайло Грушевський короткою промовою. Він пояснив, що через большевицькі заколоти і загальне безладдя в країні, не могли відбутися вибори до Українських Установчих Зборів, які мали б діяти як перший парламент вільної України. Теперішній уряд України має тимчасовий характер і волів би почекати із важнішими рішеннями аж до вибору постійного уряду. Однак, обставини склалися так, що відкладати надалі важливі рішення було не

можна.

Таким є рішення про державний статус України. Без ясного визначення цього статусу Україна не зможе вести переговори з другими державами світу й заключати договори, якими забезпечить собі мир. Народ вже давно очікує миру, а большевики кличуть його до нової „священної" війни. На Україну шлють з Росії війська червоногвардійців. Таким чином, відкладати справу визначення державного статусу України до Установчих Зборів не можна. Зібравшись 22 січня Центральна Рада рішила проголосити Четвертий Універсал про незалежність України.

Відтак президент Грушевський взяв в руки текст Універсалу і почав читати. Всі на залі відразу встали й уважно вислухали текст Універсалу. Подаємо тут кілька уривків із Четвертого Універсалу:

„Народе України!"

„Твоєю силою, волею, словом стала на землі Українській - Вільна Українська Народня Республіка. Справдилась колишня давня мрія батьків Твоїх, борців за вольності і права трудящих."

„Але в тяжку годину відродилась воля України. Чотири роки лютої війни знесилили наш Край і людність ... А тим часом, Петроградське (Російське) Правительство, щоб повернути під свою владу Вільну Українську Республіку, оповістило війну Україні, насилає на наші землі свої війська большевиків, які грабують хліб наших селян і вивозять його в Росію, вбивають невинних людей і сіють скрізь безладдя, злодіяцтво."

„Український Народ хоче миру. Але для того, щоб ні Російське Правительство, ні яке інше не ставали Україні на перешкоді, установити той бажаний мир, для того, щоб вести свій Край до ладу, до творчої роботи, до скріплення революції та волі нашої, ми, Українська Центральна Рада сповіщаємо всіх громадян України: однині Українська Народня Республіка стає самостійною, ні від кого незалежною Вільною Суверенною Державою Українського Народу."

„Зо всіма сусідними державами, як то: Росія, Польща, Австрія, Румунія, Туреччина та інші, ми хочемо жити в згоді і приязні, але ні одна з них не може втручатися в життя Самостійної Української Республіки, - владу у ній буде належати тільки Народові України."

„До так званих большевиків та інших напасників, що нищать та руйнують наш Край, приписуємо Правительству (урядові) Української Народної Республіки твердо і рішуче взятися до боротьби з ними, а всіх громадян нашої Республіки закликаємо не жалуючи життя боронити добробут і свободу..!"

Коли Грушевський промовив „Віднині Україна стає самостійною, ні від кого

незалежною..." зала вибухла громом оплесків і вигуків „СЛАВА!". Кілька разів читання переривалося оваціями. Так вітало Універсал свідоме українське громадянство, що заповнило цієї пам'ятної ночі велику залу будинку українського уряду.

Відтак приступлено до поіменного голосування. На здивування багатьох присутніх, керівники Центральної Ради вважали за потрібне піддати цей історичний акт під голосування, неначе це був звичайний законопроект. Висліди голосування були такі: на 49 присутніх членів Малої Ради, за прийняттям Універсалу подало свій голос 39, „проти" 4 голоси і 6 стрималося. „За" Універсалом подали свій голос усі українці і представник одної польської партії; стрималися або голосували „проти" російські та жидівські представники, які, на жаль, не виявили у цьому критичному, для України, моменті вдячності за незвичайно добре ставлення українського уряду до національних меншин України.

Після закінчення голосування, президент Грушевський урочисто промовив: „Четвертий Універсал прийнято. Україну проголошено самостійною і незалежною державою." У відповідь на цю історичну заяву почався спів „Ще не вмерла Україна", який пролунав могутньо по залі. Це була хвилина небуденного піднесення українського громадянства Києва.

БІЙ ПІД КРУТАМИ

ВСТУП

Проголошення самостійности України відбулося у дуже грізний час. Большевики, які під проводом Леніна розігнали тимчасовий уряд у Москві й захопили владу до своїх рук, не хотіли так легко зректися України і її багатства - хліб, такого дуже потрібного для голодної Москви, заліза й вугілля, без яких немає промисловости і без яких не можна вести дальшої війни проти всього світу. Москалі, які привикли бачити себе володарями шостої частини всього світу, не могли тепер вдоволитися скромною ролею, не могли обмежитися лише землями, заселеними своїми народом. Не могли теж не бачити, що скорше чи пізніше між ними й українцями мусить прийти до тієї розправи, яка мала вирішити, хто володітиме над цілим Сходом. Бо самостійна, вільна Україна могла дуже скоро поширити свої впливи на довколишні країни і в спілці з іншими державами могла смертельно загрозити самій Москві. Передбачуючи те, москалі вирішили прискіпити зудар. Вони воліли боротися з Україною тоді, коли вона ще слабосильна, коли їй загрожували ще інші сусіди, поляки, мадяри, румуни.

В такій напруженій атмосфері Українська Центральна Рада поспішно збирала військо. Та виявилось, що український уряд мав цього війська мало. Не слухали керівні діячі, рік тому, пересторог Миколи Міхновського, а тепер було вже пізно. Багато військових частин збільшовичилось і на них не можна було покладатися. Та що б там не було, Центральна Рада вирішила боронити Київ і спинити наступ московсько-большевицьких військ, що з Лівобережжя прямували на столицю України.

На чолі українського війська став Симон Петлюра. Розгорілася боротьба на життя і смерть. Брала в ній участь не лише військові, бойовики багатьох фронтів, а й молоді юнаки, студенти та гімназійні учні.



ВАСИЛЬ СИМОНЕНКО

Минає 55 років з дня народження одного з найвизначніших письменників доби Шестидесятників, Василя Симоненка. Його духовна спадщина є великою цінністю в українській літературі найновіших часів.

Василь Симоненко народився 8 січня 1935 року в селі Біївцях на Полтавщині, в добу сталінського режиму. Помер 14 грудня 1963 року. Яке коротке життя цього талановитого молодого полтавця. Він скінчив його на двадцять восьмому році в Черкасах у самій серцевині української землі, в Шевченковім краю.

В селі Біївцях він виростав і ходив до початкової школи, до середньої ходив у Полтаві, яку закінчив 1952 року і поступив до Київського Державного Університету ім. Т.Шевченка на журналістичний факультет, який закінчив 1957 року. Працював журналістом у газетах «Черкаська правда», «Молодь Черкащини», друкуючи в них, крім статей, свої поезії та

переклади. Хоч навчали його марксизму-ленінізму, але поет вмів це сприйняти по-своєму, бачив комуністичну облудну дійсність — і ця облуда, несправедливість, колгоспне тяжке життя глибоко запали в його серце й обпікали глибоким болем.

Василь Симоненко виростав напівсиротою, батька втратив у ранньому дитинстві, його виховувала мати й сивий дідусь, вони виховували малого Василя в душі українських традицій та в любові до всього рідного. Мати Василя Симоненка, Ганна Щербань, малописьменна, але любила сама в українській народній творчості, збирала пісні, казки, приказки й уклала цілий зошит під заголовком «ПЕРЛИНИ ПОМІЖ ЛЮДЕЙ»... Мото до цієї книжки каже: «Люди народжуються і вмирають, а прислів'я летять і летять через цілі століття, хто першим випустив цю пташку, що має такі міцні крила?».

З дитинства Симоненко пережив тяжке горе й болючі сльози матерів, що мучились від горя над фронтовими похоронами, малого Василька «опалила війна своїми чорними ураганами». Він передчасно мужнів в обставинах, де «гули жорна окупаційні», ті ненависні жорна біди, що їх «із кам'яного віку на танках варвари з Європи привезли».

З дитинства усвідомив поет одну істину, що завітчує рідну землю — це тільки любов до рідної землі, до людей, до праці. Він дав нам зрозуміти, що й за короткого життя можна багато зробити для рідного народу. Писати почав 1950 року, в 1962 році вийшла його перша збірка поезій «Тиша і грім». Багато з цієї збірки цензура викинула і не пропустила, але ті вірші ходили по людях у відписах, Симоненко став славним поетом завдяки неопублікованим віршам. Збіркою «Тиша і грім» В. Симоненко показав себе талановитим письменником і не в соцреалізмі, а в кордоцентризмі, він показав, що осередком людських думок і почувань є серце, показав нам любов до матері, до родини, до народу, до місця народження, до України і її краси, до традиції, до рідної мови — Симоненко любив правду і не міг знести підлабунників, нечесність, донощиків, гнучкошиєнків і зрадників свого рідного народу.

Багато віршів Василь Симоненко присвятив рідній Україні й рідній матері, головні з них:

«Лебеді материнства», «Дума про щастя», «Жорна», «Скільки не судилося б страждати», «Лист», «Одинока матір». У цих віршах Симоненко висловив глибокі синівські почуття до матері за те, що вона його виростила і виховала, він одночасно у поетичній формі змалював важкий труд матері, її журбу і горе, поема «Жорна» показує тяжку муку матері в модерних космічних часах, він закінчує цей вірш словами: «... Цілую руки, що крутили жорна у переддень космічної доби». Духовий зв'язок сина і матері представив у вірші «Лист».

**«...Пише рідна, що навколо хати
Наш садок вишневий забілів».**

У вірші «Скільки б не судилось...» поет каже, що буде той день благословляти, коли його мама дала йому життя.

Після виходу його збірки віршів «Тиша і грім» в інтерв'ю для українського радіо Симоненко сказав: «Що я можу про себе сказати?.. Ще так мало прожито: так мізерно мало зроблено. Хочеться бути людиною, хочеться робити гарне й добре, хочеться писати такі вірші, які б мали право називатись поезією. І якщо це мені вдасться рідко, то не тому, що я не хочу, а тому, що мало вмю і мало знаю». «Найбільше люблю землю, людей, поезію і... село Біївці на Полтавщині, де мама подарувала мені життя. Ненавиджу смерть. Найдужче боюся нещирих друзів. Більше мені сказати нічого..... У вірші «Дума про щастя» поет представляє матір, яка тажко працює в колгоспі дояркою і не може ніяк полегшити собі життя. У вірші «Лебеді материнства» В.Симоненко представляє українську матір, яка мріє про долю свого сина, вона до сина звертається:

**«Все на світі можеш вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину...».**

Письменник у цьому вірші звертається не тільки до матері, але й до Батьківщини, як єдина є мати, так і єдина є Батьківщина, і утверджує, що не можна вибирати матері і не можна вибирати Батьківщини, а також у вірші «Одинока матір» описує горе молодій матері. Василь Симоненко у своїх творах зберігає традиціоналізм, в таких віршах, як «Дід умер»,

«Баба Онися», «Український лев», «Гранітні обеліски», «Україні», «Юр» та інші, поет високо цінить славне минуле України у віршах «Світ який», «Я чую у ночі осінні». У вірші «Україні», як бачимо, Симоненко зовсім виразно виступає в обороні України, ворогів, що нищать Україну, він називає «забродами», лакузами, найбільшим лиходієм України В.Симоненко уважає Сталіна, у вірші «Баяда про зайшого чоловіка». Симоненко висміяв комуністичний месіанізм, він пережив той тяжкий комуністичний режим, і як Сталін помер, то Симоненко побачив нового комуністичного «месію» Нікиту Хрущова, поет бачить, що немає правди, а тільки брехня, і він грізно кидає слова: **«Тремтіть, убивці, думайте, лакузи»...**

Василь Симоненко просить сили у вірші «Український лев», він описує велич Львова:

**«Я побачив у Львові Шашкевича очі,
Кривоносові плечі, Франкове чоло.
Сивий Львово! Столице моєї мрії,
Епіцентре моїх радощів і надій,
Вибухає душа, я тебе розумію,
Але, Львово, хоч трішки мене розумій».**

**Я до тебе прийшов із захопленням сина
Від степів, де Славута легенду кус,
Щоби серце твоє одчайдушне, левине
Краплю сили вдихнуло у серце моє».**

Після смерті Василя Симоненка, 1963 року появилася в Дитвидаві його казка «Цар Плаксії та Лоскотон», у видавництві «Молодь» 1964 року вийшла третя книжка його поезій «Земне тяжіння». Того ж року в Дитвидаві появилася віршована казка «Подорож у країну Навпаки», 1965 року львівське видавництво «Каменярь» видало збірку оповідань «Вино з троянд». На еміграції було опубліковано книжку «Берег чекань». З початком 1966 року у видавництві «Молодь» вийшла збірка «Поезій», зібраних із усіх попередніх видань. 1981 року видавництво «Молодь» видало збірник творів В.Симоненка «Лебеді материнства», куди ввійшла основна частина поетової спадщини.

Василь Симоненко у своїх творах кличе до єднання, до соборності — нитка, любови до свого нескореного народу проходить через всю його творчість, у вірші «Задивлюсь у твої зіниці»

Симоненко продовжує український традиціоналізм, він мріє, щоб мати свою власну землю, державу і волю, він пише: «Україно, ти для мене диво...». Невмирущість українського народу він висловив у вірші «Де зараз ви, кати мого народу?»— і утверджує словами:

**НАРОД МІЙ Є, НАРОД МІЙ ЗАВЖДИ БУДЕ,
НІХТО НЕ ПЕРЕКРЕСЛИТЬ МІЙ НАРОД...**

Доба Василя Симоненка продовжується сьогодні, він був предтечею цієї найновішої доби. Глибока віра Василя Симоненка у визвольні сили українського народу була і є сильною в Україні і поза Україною, він запалив іскру віри в українську державу, яка сьогодні охоплює всі народи й нації — національно-політичне домагання переходить у боротьбу проти колоніальної політики Московщини. Дорогою Симоненка в Україні щораз більше йдуть стійкі визнавці українських національних визвольних ідей, щораз більше появляється поетів, письменників, культурних діячів, які виходять із соцреалістичної невольничої тюрми народів, прямують на широке поле вільної національної творчости, несуть гордо синьо-жовтий прапор в руках нескорених, а їх провадить святий ТРИЗУБ України до остаточної перемоги й здобуття вільної, ні від кого незалежної Української Держави.

ПАД

Я - УКРАЇНЕЦЬ

В селянській сім'ї в селі Біївці на Полтавщині народився 8 січня 1935 року Василь Андрійович Симоненко.

Після голодомору село ледь спиналося на ноги. Потім додалися труднощі війни, окупації. Душу вразливого підлітка краяло «народне повоєнне горе». Пізніше в своїх поезіях він з гнівом звернеться до тих, хто в лихі часи оспівував безжурне і заможне життя колгоспників, коли в літературних творах і на кіноекрані столи вгиналися від наїдків, а щасливі колгоспники сяли усмішками і святковим вбранням. Ні, не таким запам'ятався Василеві повоєнний 1947 рік.

*Забулися давно образи, суперечки,
Злиденні і напівголодні дні,
Та не забуду я, як пінилася гречка
І черногузи гуртувались на стерні.
І люди йшли байдуже, мов лелеки,
Із косами дідівськими на лан.
В полукіпках лишали чорні глеки
/, зуби стиснувши, «виконували план».
І вдови плакали, кричали діти «папи»[^]
А на сніданок — жолуді одні,
І в гарбах пнулися скелети-шкапи,
Худі, немов колгоспні трудодні.
Я не забув мужицькі очі хмурі,
Обличчя матерів, налякані, тривожні,
Коли писали ви, продажені шукури,
Про їх життя, щасливе і заможне.*

**Голодні діти називали «папою» хліб.*

душила, а потім таємно, крадькома, щоб людські очі не бачили правди, кидала трупи у величезні котловани, котрі й могилами назвати язик не повернеться.

Але трапилось страшне. Він помер у черкаській лікарні 13 грудня 1963 року у розквіті творчих сил у віці 28 літ. 27 лютого 1992 року газета «Літературна Україна» опублікувала розповідь-спогад про безпричинне і смертельно жорстоке побиття поета

невідомими (!) міліціонерами в м. Смілі влітку 1963 року, написану його колегами-журналістами, що визволили поета з лінійного відділення міліції. Офіційні джерела інформації мовчали майже 30 років! А з розповіді випливає, що це була не випадкова акція. Смерть Василя Симоненка була однією з перших жертв на шляху реанімації тоталітаризму в Україні після короткої «відлиги».

Все життя Василя Симоненка, його діяльність повністю відповідало закону старшого юнацтва СУМ, хоч він і не був сумівцем: «Пізнавай і люби Україну, борони її честь та будь гордим за приналежність до української нації».

Одного разу, на вечорі молодих авторів, його запросили розповісти автобіографію.

— Я — українець. Оце і вся моя автобіографія, — сказав Симоненко.

У своїх творах поет залишив для нас приклад активної і пристрасної любови до України, що не зупинилася ні перед будь-якими жертвами, якщо їх вимагало добро української нації.

Після школи талановитий юнак став студентом факультету журналістики Київського університету, а після закінчення працює в черкаських газетах.

Він виступає разом зі своїми товаришами на літературних вечорах, диспутах, саме за його участю були віднайдені масові поховання жертв сталінщини в Биківні, на Лук'янівському і Васильківському цвинтарах.

Разом з художницею Аллою Горською (пізніше підступно вбитою) відшукує таємні поховання жертв більшовицьких репресій. До глибини душі пройнявся тоді він ненавистю до системи, котра в ім'я панування і своєї грубої ненамисності влаштовувала голодомори, використовувала безкоштовну працю в'язнів ГУЛАГу, розстрілювала і

*Душа горить. Палає лютий розум.
І ненависть регоче на вітрах.
Коли б усі одурені прозріли,
Коли б усі убиті ожили,
То небо, від прокльонів посіріле,
Напевно б, репнуло від сорому й хули.
Тримтіть, убивці! думайте, лакузи!
Життя ні наліза на ваш копил.
Ви чуєте? на цвинтарі ілюзій
Уже немає місця для могил!*